

minek, ki bo slavil Vaše ime še potem, ko se je že zdavnej razmelo nad Vami zadnje voščilo: Requiescant in pace! — Cerkev ima zdaj pet oltarjev. Prav za prav bi imeli le trije biti. Veliki, Matere Božje, je ravno zdaj v delu. Škoda, ker ne bo v gotiškem slogu, kakor ga tirja gotiška cerkvena podoba. Pogleda vredna je podoba sv. Notburge iz že omenjene cerkvice na Loškem, tudi prejšnja podoba rojstva Matere Božje je bila kaj lepa. Zvonik je visok 28 sežnjev. V velikih linah so trije zvonovi, veliki vaga 28½ centov. V malih linah je pa mrtvaški zvon, ki ima posebno moč čez copernice, zato pa mora tudi zvoniti cerkvenik poleti, če količkaj zaropotá v oblakih, ker če bi toča pobila, gorjé mu, požreti bi mogel marsiktero grenko od ljudi. Leta 1472 so bili Turki požgali to cerkev ravno v nedeljo pred postnim Šmarnom, kar priča gotišk kamen vzdian v cerkveni ogel. Okoli cerkve je bil nekdanj tabor. Pravijo, da sta 2 brata zidala, eden cerkev in eden tabor okoli nje. Tabor je imel pet stolpov (turnov). Dva stojita še zdaj. Eden je neke vdove, eden pa gospod Obrezov, ki hrani še zmiraj železen, 150 funtov težak možnar, nekdanj Turkom uplenjen. V ta tabor so se vmikali ljudje o turških napadih. Čudna je bila naredba, da so mogli Cerkljanje braniti hoditi Šilertabor na Krasu, kadar so se Turki prikazali na Dolenskem. Še le Karol VI. nadvojvoda, ako se prav spominjam, jih je bil rešil te dolžnosti, kar priča izvirno na pergament pisano pismo, ki naj bi se dobro ohranilo v občinski pisarni, ker take pisma so zmiraj imenitne za zgodovino. Škoda bi bilo, ko bi se zgubile, ker v njih je hranjeno marsiktero zgodovinsko zrno.

Priporočé se Materi Božji ozriva se zdaj še po trgu okrog. V farovžu so hranjene druge cerkvene reči. Vredno je pogledati lep, star, srebern ciborij, ki je tako velik, da si njegov pokrov, popolnoma krono, dene lahko vsak možki na glavo. Krstne bukve segajo nazaj do leta 1600. Poročne in mrtvaške so nekaj poznejše. Iz krstnih bukev se vidi, da je bil šolski učenik že v 17. stoletju v Cerknici. Gregor Črvič je krstil 6. oktobra 1687 neko Turkinjo gospodičnjo Regino Maksimiliano vpričo številnega ljudstva. Botra sta bila gosp. Andrej Obreza in svitla (illumina) gospá Estera Maksimiliana baronovka Karadmin, ki je tudi novo krščeno za svojo hčer sprejela. Leta 1689 so bili v Cerknici 3 kaplanje, vsi rojeni Cerkljanje: Jožef Mikulič, Jožef Obreza in Matija Bizer. Nekdanj so zapisavali v krstne bukve tudi nezakonske očete, ker pa ta enkrat ni bil znan, je zapisal dotični duhoven v bukve: — nezakonska hči očeta Nevem in njegove priležnice Špele itd. Druzihi starinskih pisem ni v farovžu, in če so bile, so se pogubile.

Cerknica je nekdanj veliko trpela pred Turki, zlasti leta 1522, 1559 in 1560, vendar šteje zdaj več prav lepih, rekel bi, mestnih hiš. Oštarij ima 15, prodajavnic za živež in obleko 12, žag 6, malnov 7, 2 peka, 2 mesarja, 1 barvarja, 6 kovačev, 2 kolarja, 2 sedlarja, 2 kamnoseka, 2 klobčarja, 2 jerharja, usnjarijev, krznarijev, klatčarijev (ščetarijev), tesarijev, mizararijev, krojačev, čevljararijev in družih rokodelcev menda še preveč. Cesar Cerknica pomanjkanja trpi, je, da nima poštene pitne vode. Edini potok, ki goni toliko žag in malnov, v komur se napaja vsa živina in spira vsa nesnaga, služi za vse. Občinski vodnjak narediti, bi stalo morebiti preveliko neprimernih stroškov, ker svet po Notranjskem je vès ótel in špiljast. Vendar, ako se po sreči izide g. Jurko Milavcu, ki si dela ravno zdaj lastni vodnjak, bi ga utegnili sčasoma tudi cerkniška občina dobiti, in to toliko ložej, ker se s soseskinimi dohodki modro gospodari, in je vnetost za občnokoristne naprave gospoda župana sploh znana.

Prec unkraj Cerknice na jugovzhodni strani nad

Peščenikom se dviguje proti nebu nad 3000 čevljev visoka Slivnica. Na njenem prvem vrhu je stal v starodavnih časih grad — Engelsburg, slovensko Gradišče. Pot do njega je peljala napošev sém od Martnjaka. Sledi njegovi se pa zdaj le malo še poznajo. Na zadnjem, najvišem vrhu je pa globoka jama, v kateri so nekdanj copernice točo delale in jo delajo slabovernim še zdaj.

V srednjem veku je mogla vera v copernije in vraže posebno v teh krajih močno vkoreninjena in razširjena biti, ker Valvazor pripoveduje, da so bili v vasi pod Štebergom na grmadi sežgali vse žene tiste vasi kot copernice, in duhovni cerkniški so hodili na Slivnico omenjeno luknjo blagoslovljat in točodelne copernice „panat.“ Ker ima copernija svoj začetek in izvir v nezaboštvu ali paganstvu, in ker se jako prilega zlasti nevednim ljudem, ni čuda, da se je ohranila bila tudi še pri pokristjanjenih narodih in se še zdaj ni iztrebila in se ne bo tako dolgo, dokler ne bodo pripomogle k temu ljudske, posebno nedeljske šole, ker te so namenjene že odraščeni mladosti. Namesti, da se mladini, za kmetijstvo odločeni, vbija nemški jezik v glavo, ki ga, stopivši čez šolski prag, že tudi kot prisiljenega vrže v kot pozabljivosti, naj bi se ji rajše prav po domače razlagale natorne moči in postave, in steber vseh praznih ver bi bil v korenini podkovan. Šola v Cerknici je že nad 200 let; vprašam: ali se je zavolj nje in po njej kmetijstvo zboljšalo le za trohico? ali se je živino-, sadjo-, bčeloreja po ljudskih šolah sploh le za eno ped više povzdignila? Kakor se uči mladost v viših šolah tistih vednost, ktere bo potrebovala, nastopivši svoj novi stan, enako naj se uči mladost v ljudskih šolah vednosti potrebnih kmečkemu stanu. Po pravici mislim in po pameti, da ljudske ali farne šole na kmetih niso plodnice nemškega jezika, ne pripravljavke za višje šole, ampak one so zato, da se uči kmetiška mladost tistih reči, ktere bo pozneje potrebovala pri svojem kmetijstvu, zboljševaje si svoj težki in trudapolni stan. Kadar bodo ljudske šole osnovane po ljudskih potrebah, takrat bodo one zares dobrotnice človeštva. Dokler pa tega ni, mlatijo šolski možje skoraj večidel le prazno slamo. In ako so šole kje kaj sadu obrodile, obrodile so ga le tam in takrat, kjer in kadar so se ravnale po potrebah ljudstva. Prijatli, roko na srce in povejte mi, ali ni res tako? (Dal. prih.)

Kratkočasno berilo.

„Jez“ nisem „Jez“

ali:

Nakazen na Ljubelji.

Dragi prijatli in prijateljice „Novic“! Nadjamo se, da se še spominjate tiste „kratkočasnice“, ki jo je „Novičar“ v svoj 17. in 18. list pretečenega leta vrnil, ki je pa v „kazalu važnejih sestavkov 20. novičnega tečaja“ najti ni. *) Pri tisti priči ste slišali, da je vsak tistih „sedem modrijanov“ našega 19. stoletja v Novem gradu, ko so v duhu „patrem suum“ gledali, po redu kako prigodbo ukrenil, izmed kterih je pa dosihmal le ena sama čast tiskavniške tehtnosti poskusila. Kakor sedem nekdanjih grških modrijanov niso vsi možje enega kopita bili, zraven pa vendar modrijani sloveli, ravno tako tudi niso bili naši modrijani možje enega kopita, pa le vendar „modrijani“; — tega nas bo prihodnost bolj natanko prepričala. Res je sicer, da humoristične žilice „novograškega gospoda“ nima vsaka literarna duša na svetu, ampak le tisti, ki se mu muza že v zibelji po-

*) Prosimo, da pokarate za to našega gospoda K., ki sestavlja „kazalo“.

muza, — pa to še nikakor ni največe hudo. — Da so pa pisatelji omenjene kratkočasnice, ki se je na znožji „Ratis“ začrkal, nekteri čitatelji predrzno obrnili in ga „Sitarja“, morebiti tudi „Rešetarja“ itd. psovali, to pač je gotovo veliko hudo, in mislimo toraj, da ne bo najslabejše delo naše, če jim nekoliko možgane okrtučimo. Res je, da se po sedanjí šegi skoraj vse obrača; želimo pa vendar, da „Ratis“ naj Ratis po svoji stari legi ostane. Kdor pa znati hoče, kaj da „Ratis“ pomeni, naj pogleda v Virgilijevo Eneido I. buk. 43 (47) in staknil bo, da je „Ratis“ nedolžen čolnič, v katerem je nekdanji sivobradni brodnik Karon umrle pagane v temnice prepeljavaj, in da se je pisatelj „boja med teorijo in med praktiko“ zatega voljo „Ratis“ podpisal, ker je prigodbo iz življenja „slovesne osebe“ iz temnic pretečenega časa spet na brod svetlobe — in toraj prihodnje „neumrjočnosti“ pripeljal. Če bi pa še le vendar pri vsem tem latinska beseda „Ratis“ koga v nos dregala, kar bi bilo pa največe hudo, mu pa svetujemo, ravno na teme omenjenega podgorca — nak-a! omenjene „kratkočasnice“ smo notli reči — se ozreti in našel bo podpis prejšnega sostavka, ki se tako-le glasi: „Servantes junior, Cimbros subljubelicos nunc exhibiturus“, in nadjamo se, da se bo prepričal, da tudi ta podpis po „latinski“ diši, in da bo „Ratis“ pri njem milost našel. — Mi pa, ker smo ravno kar opomnili starega mejaša med Krajno in med Korotanom, to je očeta „Ljubelja“, popademo še le zdaj svojo „ultramontansko ljubeljsko pripoved“ in bomo ž njo, če po sreči gré, noter v neki „cismontanski ljubeljski“ trg o svojem času si priczlati prizadeli. Poslušajte pa zdaj družega modrijana, ki se je tako-le oglasil: „Verbum nullum nisi philosophum sensit.“ *Macro. Sat. 7.*

Osem latinskih šol sem dovršil; v teh osmih letih sem mnogotere muhe nemile osode pa tudi svojih predragih profesorjev do grla pokusil; pa vse je minulo, in bil sem, kakor vsak lahko zapopade, otesan osmošolec, pa družega prav — nič. Kakor ste pa sami prepričani, prijatli moji! ni ga človeka, da bi lepših nad imel, kakor jih ima dovršen osmošolec. Razne ceste se njegovi sreči odpró — trije doktarski klobuki, duhovski, lekarski in jezični, ali pa — čaka — se mu ponuja — povsod ga „slava“ pričakuje, če le ni skoz in skoz „modrijan“ in s Horacem ne sanja od „Beatus ille, qui procul negotiis paterna rura bobus exercet suis“, ali po slovensko rečeno: „Presrečen tisti, ki s kmečko klofeto na glavi podedovane njivice z lastnimi voliči preoruje.“ Al kdo bi verjel, da mene vse to nič ne mika, in da nič manj vendar le po nekem dohtarskem klobuku hrepenim in sicer po „modroslovskem“. „Doctor et professor philosophiae“ ob enem biti, na učiteljski stolici sedeti, v lepo preiskani latinščini počasi in zastopno in razložno besede tako staviti, kakor da bi rožice sadil, svojega osornega obličja ne premeniti, vès zamišljen v svojo učenost po šolarjih strmeti, in se kot nevedno s svinčnikom igrati, na to pa kar utihniti, imenik iz mavhe potegniti in — med tem, da skoraj vse prejšne poslušavce neki neugoden občutek spreleti — enega izmed njih na stol pozvati in ga vprašati: „Quid est logica?“, na odgovor pa: „Est septima schola latina“) mu samo z roko pomigniti, da naj odlazi, in med tem da prašan in spoden sam pri sebi misli, da tudi sam kralj Salamon ne bi pristojnejšega in modrejšega odgovora dati mogel, mu debelo trojko v katalog zarisati, — kaj je vse nekdanjega Kreza in pa sedanjega Rotšilda neizmerno bogastvo proti taki sreči „doctor et professor philosophiae“ čislan biti! — Pa se tudi ta-

jiti ne more, da sem čuda spretnosti za modroslovje imel, namreč: Visoko čelo, kukaste oči, kljukonos, dolgoličnost, polavno govorjenje, počasno hojo — in če že hočete, tudi precej oguljeno suknjo — in pa mislim, da svinčnik bi se bil tudi že dobiti dal, — ob kratkem skoraj vse lastnosti za „doktorja filosofijae“.

Pa, hencajte, kar se domislim, da mi še vendar neke posebnosti manjkajo, in te so bile: „neznanost svetá“ in pa „filozofijska hladnokrvnost“ sosebnó pa hladna krv, kajti moja nekoliko prevročá krv me je mnogokrat v kako zadrego pripravila. Ravno zato pa sam pri sebi dem: Je treba svet poznati; da se pa spozná, je pa spet potrebno po svetu potovati. Zgledov ne išem dosti. Salamičan Solon mi je dovolj; kajti ta zapusti svojo grško domovino, mnoge leta okoli po svetu hodi, in se posebno v Egiptu tiste modrosti nasrka, ki ga je pozneje atenskega zakonodavca neumrjočega storila. Pa — pa — Solon je imel novce, — jez pa le še kak par srebernih zlatov, ki sem si jih kot učenik po hišah krvavo zaslužiti mogel. — Pa — o srečen opominj! — ni li Diogen brez novcov v sodu ali v kadi kraljeval? In ni li neki drug gršk modrijan, ki se ga pa — o nesreča! ne domislim, ki je, do srajce uplenjen, posvetno premoženje zaničevaje v vednosti svoje neprecenljive modrosti svojim tolažnikom smeja se rekel: „vse svoje premoženje seboj nosim?“ In ne bere se ne od tega, ne od unega, da bi bil lakote umrl.

Toraj srčnost veljá! Zapustim očetovo ognjišče in čeravno Gorenec, jo še više po Gorenkem zavijem, in to po vseh pravilih zdrave logike: kajti se na Hrvatsko obrniti, ni kazalo. Tam bi me bili „Šyaba“ psovali. Ali na Primorsko? Tam me bi bili s „Ščavom“ pitali. Ali na Štajarsko? Tam bi me ne bili razumeli, kajti so „bindiš“ govorili. Če so pa ravno vsi ti Slovani, in da bi istino rekel, otroci ene slovanske matere, ne bi pa vendar pri njih staknil bil „kamna modrosti“, kajti ljudstvo, ki se ne vadi brati in pisati maternega jezika in svoje misli ravno v tem jeziku po svetu pošiljati, ne sme, se ne more izvednim narodom, ampak žalibog! samo le „divjakom“ prištevati, med divjaki pa žarkov „nebeške filozofije“ iskati, oh kak rogat silogizem! — Ali bi jo li bil zavrnil v deželo, kjer pomoranče in smokve cvetó? Naka! Lah ljubi, poje, vre in zavre, duhta — in prekucijo rodí, pa modrovati ne zna, za to je le moj mrzli nemški Miha in pa tudi dolgočasni Žonbul. Že nju jezik je kot nalašč za filozofijo ustvarjen; toraj pa tudi nemški filozofi, razun Lajbnica, ki se mi je zato primrzil, da je večidel le francozki pisal, kot vedno stalne zvezdice na filozofijskem podnebji čubeli bodo. Potem takem pa bi vi, prijatli moji! soditi utegnili, da po „nemškutarii“ dišim? Tega pa spet ne; zagotavljam vas, da če bi bil v stanu vès svet objeti, bi gotovo najsilniše predrago Slovenijo na svoje goreče srce pritisnil. Pa sej sem z nekterimi izmed vas že od mladega sošolec bil, in nadjam se, da moje vedenje o slovenščini dobro poznate. Ali se li ne spomnite zabave, ki smo jo nekdanj zastran svojega slovenskega petja imeli, ko je povelje našemu vodju došlo, da nam ima petje nepolitičnih in toraj nenravnih pesem s pristavkom prepovedati, da se bodo tisti, ki bi se predrznili še kaj tacega črhiti, brez vsega usmiljenja s potepenim listom rakom žvižgat poslali? In pa tudi, kaj da smo peli? „Slaba je svetloba lune“, in pa, ker so že vakance pred durmi bile, akoravno o sv. Jerneji: „Svet Matevž se približuje, nam vakance oznanuje, — le veseli se prijatel, boš domá kmal hruške klatil.“ Tista prepoved je pa mene tako ostudno preletela, da se mi je vse petje prav tako primrzilo, kot petelinu, kadar piko na jeziku ima. Pa mislim, da še tudi veste, kako da so nekteri izmed naših pajdašev tisti večer, potem, da smo atestate dobili, pred hišo one

*) „Logika“ se je pred letom 1848, kakor je ljudem starega kopita še dobro znano, sedma latinska šola zvala. Pis.

osebe, ki nam je slovensko petje prepovedati ukazala, dve nemški pesmi zakrožili, namreč: „Süsse heilige Natur“ in pa „Schwach ist Lunens Schein und traurig“ in da se jim je sporočilo: „Recht brav, meine Herren! so habe ich Sie gern. Sie haben wahre Nachtigallen-Stimmen.“ — Al „de mortuis nil nisi bene!“

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Celovca 15. maja. Slavni gosp. Einšpieler, ki ga je, kakor je bravcem „Novic“ znano, zadela žalostna osoda tiskarne pravde zastran nemškega njegovega časnika „Stimmen aus Innerösterreich“, piše v poslednjem listu svojega slovenskega časnika „Slov. Prij.“ svojim bravcem to-le: „Veste gotovo, kolika nesreča me je zadela: Obsojen sem, da bom en mesec zaprt in plačal 60 gold. Cele svoje pravde danes ne morem popisati, — nekaj mi manjka časa, ker ravno narejam pritožbo na višo sodnijo v Gradcu, nekaj pa manjka prostora. Najpred ko mogoče popišem celo pravdo v „Slovenskem Prijatelju“ bolj obširno; naj vedó Slovenci, kaka se mi je godila. Danes le to povem, da so „Stimmen“ nehale izhajati in da mi je lastnik in izdajatelj graškega časopisa „Tagespost“ naznanil, da ga je volja namesto „Stimmen“ vsem naročnikom „Tagespost“ pošiljati tako dolgo, kolikor časa teče njih naročnina. Poslal sem imenik naročnikov „Stimmen“ v Gradec in dobivali bodo naročniki moji „Tagespost“. Res, da ta časopis med Slovenci ne slovi toliko, — pa res je tudi, da je meni — v moji veliki nesreči in zgubi — lepo pomagano, in pomagano od takih rok, od katerih bi se kaj tacega nikoli nikoli nadjal ne bil. Zatoraj ljubi Slovenci! potrpite s to zamenjo in prebirajte „Tagespost“; morebiti, da se še bolj z nami soprijazni, nam pravična in dobra postane in se nam tako celó prikupi. Pa morebiti se čudite in poprašujete: za kaj da sem vse tako hitro in nenadoma popustil? — Potegoval sem se vselej za edino, mogočno in srečno Avstrijo; pa nisem vselej hodil po tistem potu, po katerem hodi naše sedanje ministerstvo; nisem se držal tistih misel, katerih se ono drži; moj časopis „Stimmen aus Innerösterreich“ je delal, kakor nemški pregovor pravi, „Sr. Majestät allergetreueste Opposition“. Pa vselej sem mislil, da moje nasprotovanje (moja opozicija) je postavno in toraj privoljeno. Sodnija pa me je obsodila; vidim toraj, da po mislih cesarskih sodnikov moje poti niso postavne, zatoraj zapustim jih jez — dober in zvest državlján, jez — duhovnik in katehet; po nepostavnih, krivih in prepovedanih potih nočem nikoli politike delati; rajše molčim. Zatoraj sem precej 23. aprila oznanil, da odstopim od vredovanja nemškega časopisa „Stimmen“, in molčal bom tako dolgo, da se politika spreobrne in da postanejo moje poti spet postavne in privoljene. Tem več bom pa delal na polji slovenske literature; prizadeval si pri vredovanju „Slovenskega Prijatla“ in izdavanju ljudskih knjig za družbo sv. Mohora.“

Iz Tomina. Kakor zelena priroda srce vsacega človeka zdaj razveseljuje in povzdiga, povzdignila in razjasnila nas je beseda 5. maja, od ktere se za gotovo nadjamo, da bo rodila lep sad. Mična je pa bila ne samo zarad programa, ampak posebno zavoljo gospode, ki so nas počastili. Udeležile so se namreč te veselice gospé in prav krasne gospodične iz naše okolice. Počastilo nas je tudi nekoliko visokospoštovanih gospodov iz Gorice.

Program besede je bil ta-le: Prvi razdel: četvorka „Naprej“, deklamacija „Hrast in lipa“, četvorka „Pod lipo“, deklamacija „Slovenka“ Vilharjeva, četvorka „Tri rožice“, deklamacija „Trojna ljubezen“ Krekova, četv.

„Strunam“, samospev „Kje dom je moj?“ spremljan na glasoviru. Drugi razdel: četvorka „Otok bleški“, deklamacija „Zvezdica“ Jeriša-va, četvorka „Zvezda“, četvorka „Luna“, deklamacija „Povodnji mož“ Prešernov, četvorka „Tolažba“, samospev „Po jezeru“ z glasovirom, četvorka „Pobratimija“, govor o narodnem petji, čveterospev „Ne udajmo se“ in spomini na Steinbah-a igrani na glasoviru. Po besedi je bil ples. Trpela je ta krasna zabava še dolgo po polnoči. Za prihodnje besede imamo pripravljena govora o národnih shodih in o slovenski zgodovini stare dôbe, za ožji kolobar poslušavcov pa razlago prvih §§. „o zastaranji in pri posestovanji“. Govor v programu naznanjen je že tretji, ki ga je gosp. dr. Lavrič letos v naši čitavnici govoril, in se je glasil tako-le:

„Slavno društvo! Večkrat beremo in čujemo, da se národno petje po vsi slovenski deželi veselo razširja in da prav pogostoma prihajajo na svetlo lepi novi napevi. Tudi v Tominu imamo pevce, ki nam naše slovenske srca razveseljujejo in ogrevajo. Lepa hvala jim, posebna hvala pa njihovemu učitelju, našemu prijatelju gosp. Furlani-tu, ki nam naše veselice jako zanimive in mikavne napravlja. V pogledu tega, in ker smo tudi danes slišali in vživali marsiktero lepo pesem, menim, da bi bilo prav in primerno, malo premišljevat in prevdarjati: kaj je národno petje, in kako moč, kak upljiv ima na človeka sploh in posebno na narod. — Naj bode národno petje našemu pretresovanju predmet.“

Gospôda! Stvarnik je dal človeku glas v dvojno rabo, in to, da izrazuje misli in občutke z besedo in drugič s petjem. Beseda ni občno sredstvo, da se ž njo razume celo človeštvo; vsak narod ima svoj lastni jezik, s katerim svojo osebnost in narodnost izrazuje; zato Francoz ne razume Nemca, Nemec ne Slovana itd. Petje pa je, rekel bi, občni jezik človeštva, s katerim, čeravno ne tako natančno, vendar pa v obče človek, ne gledé na narod, žlahne svoje občutke tako izreka, da ga tujec razume. Naj zapojemo žalostno ali veselo, veličastno in slovesno, nježno ali milo, zastopil nas bo poslušavec, naj bo tega, naj bo unega rodú. Beseda je jezik uma, petje pa jezik srca, — srca, ktero človeka brati bližnjemu, in tako pobratuje vse človeštvo. Petje je toraj vážno sredstvo človeškemu požlahnjenju. Ker petje je jezik srcá, poje človek, ki mu je srce ginjeno. Tako k Bogu nagnjeni, tako prav veseli, tako ljubezni uneti. Vsak občutek pa se drugače in tudi raznovrstno izrazuje.“

„Kakor beseda, tako ima tudi petje to moč in ta uspeh, da zbudi tudi pri poslušavcu enake občutke. Zavoljo tega skrbijo voditelji shodov in družb, da se tam primerne pesmi pojejo. V cerkvi veličastne in slovesne, pri veselicah vesele, pred bitvo vojaške in junaške itd. Petje ima že samo po sebi omenjeno moč, ako se pa njemu primerne ginljive besede pridružijo; zgodi se, da se srce tako strese in povzdigne, da izhaja iz tega naidušenost za to ali uno idejo, ki je namreč predmet petja. Petje je toraj tudi v tem pomenu vážen pomoček človeškemu požlahnjenju.“

„Kakor pa vsak omikan človek po svoji posebnosti drugače govori in piše, in kakor vsak skladavec pesem po svoji osebnosti pesmi drugače in posebno sklada, ravno tako peva vsak narod drugače, in vsak ima svoj lastni način petja, s katerim izrazuje svoje bitje, svoj značaj, svojo dušo, in rekel bi, zgodovino svojo in omiko, — in to je národno petje v širokejšem pomenu. Slovansko národno petje je sploh resno-milo, tudi žalujoče, ker gotovo bila je Slovanu osoda nemila skoraj v vsakem oziru. Sužen je nekda bil pod lastnim, sužen pod tujim kraljem. — Madžar peva v tisti

To ima marsiktere žalostne nasledke. Pričakovati je vendar, da komisija, obravnaje služne gojzdne pravice, bo potrdila, kar je starih pravic. Da pa kmet tudi pozneje ne bo smel delati z gojzdom, kakor mačka z mišjo, se vé samo ob sebi. — O prevelikih davkih po Notranjskem in tudi tukaj naj govore bolj zvedeni možje, katerim so davkovske in katasterske razmere bolj znane; govoril je že tudi deželni zbor ljubljanski odkritosrčno.

Cerkniško jezero.

Krasôta notranjske strani je memo postojnske jame tudi čudapolno cerkniško jezero znano že Rimljanom z imenom lacus lugeus. To jezero so že popisovali Valvazor, Steinberg, Tobija Gruber in v „Novicah“ v novejši dôbi rajni g. Jožef Bevk in že tudi v tem spisu omenjeni še živi Gregor Kebe. Kamenje bi toraj nosil na Kras, ko bi ga hotel jez v katerem koli oziru bolj natanko popisati. Zato bom povedal od njega le toliko, kolikor se prilega celoti tega spisa in kolikor je treba, da ima lahko vsak od njega čist in jasen zapopadek.

Cerkniško jezero je dolgo 2 uri in široko čez 1 uro, toraj največje na Kranjskem. Natora je zedinila tukaj dobrote in veselice v enem kraju, ki jih ljudje vživajo drugač le na suhem in na morji. Kjer valovi prijazno šumljajo, kjer se ribe ljubko igrajo, kjer čolnič tiho plava naprej svojo pot in ribeč razpenja svoje mreže, čez malo dni tam rožice cvetó, živinica se pase, kosec brusi svojo kôso, voz leti za čilimi konjički in lovec napenja svojo puško ter meri zajcu v srce. Res radodarna natora!

Kaj pa je vzrok tega toliko zanimivega jezera? Cerkniška planjava je obdana okoli in okoli z višimi kraji, hribi in gorami, s katerih se stekajo vode na to planjavo. Če bi toraj ne bilo celó nobenih odtokov, bila bi vsa planjava zalita z vodo. Če bi bili odtoki veči ali saj enaki, kakor so pritoki, ne bilo bi nobenega jezera. Ker so pa dotoki včasih večji kakor odtoki, voda zastaja in zaliva nižjo planjavo ob Javornikovem znožji od Dolenje vasí memo Jezera, pod Martnjakom in Grahovem tjè gori do Gornjega Jezera, in pokriva s svojo mokro odejo vès kraj tako dolgo, dokler odtoki ne premagajo dotokov.

Pritoki v jezero so pa naslednji:

1. Cerkniški potok, ki pobira studence od sv. Trojice doli memo Podslivnice in Begenj, in je ob velicih nalivih tako mogočen, da se komaj zbaše pod Zidanem mostom v Cerknici skozi, včasih se pa še celó ne more, takrat pa gorjé bližnjim prebivavcom, umakniti se mu morajo iz svojih hiš;

2. studenec sv. Magdalene;

3. studenec pri sv. Vidu;

4. obrh nad Martnjakom; ti trije, ob suši komaj znatni, jako razsajajo pridši spod Slivnice tamnih predalov;

5. Grahovščica, ki teče skozi Grahovo;

5. Žerovnščica;

6. Lipsenjščica, te dve zajemate vodo tam v kotu pod Bločicami in Križnjo goro;

8. véliki Obrh pod gornjim Jezerom, ki nabera vode v Ložki dolini, in jih pripelje pod zemljo ta kraj v jezero skozi več lukinj raznih imen; in

9. bljuje Javornik sam ob velikem deževji vodo iz sebe. Javornik namreč je v svojem skrivnostnem trebušji vès ótel in z vodami napolnjen. Preden nastopi deževno vreme, se pasejo že več dni popred oblaki po Javorniku, ki pije vodo iz njih po drevji v sebe, in v Javorniku, visokem in velikem gojzdu, dežuje po navadi tudi popred, kakor drugod. Voda v njem se narašča, da je viša kakor je unanji svet, ne more je več

v sebi držati, tišči ga, zato jo spustí in spušča po mnogih luknjah v jezersko planjavo na dan.

(Konec prihodnjič.)

O zadevah matice slovenske.

Da me je trda volja barem 100 gld. a. v. za osnovano slovensko matico podariti, naj bi se po njej izdane knjige na veke dajale mojej rojstni fari, to je, sv. Bolfenku pri Biši in Trnovcih na Stajarskem (dokler pa še živim, se meni pošiljale) potrjujem s svojim lastno-ročnim podpisom.

V Gradci 28. maja 1863.

Dr. J. Muršec,

učitelj vere na dež. viši realki.

Neki rodoljub iz Vidma je poslal 4 obligacije národnega posojila za 240 gold.

Kos.

Spisal Fr. Zakrajšek.

Nedavno kós učeni
Iz kletke jo je vžil,
Ter tebi nič ne meni
Se v gojzd je preselil.
„Ha, čajte sestre moje,
Obnoril, kar vas je,
In učil, kak se poje,
Bom vaše slavčike!“
Tak misli, pa kar more,
Zapoje čudno zmes,
Kosmate vprek in nore,
Zdaj milo zdaj na ples.
Tako po stari rabi
Prepeva zdaj vse dni;
Al tice ne privabi,
Slušavca vendar ni.
Aj, aj! kosmata kapa!
Vsaj kós je mož za to,
Umetnik je, ne šlapa;
To mislil bi vsakdo.
Zavíj je mar al hlinstvo?
Nemarnosti je kvar?
Da noče ga občinstvo
Poslušati nikar?
In bolj ko prej zavije
Jo kós, da bolje gré,
Po taktu melodije
Umetno se cedé;
Kós angeljsko 'ma grlo,
Skor kamen se topí;
Al ko b'lo vse pomrlo,
Le ene tice ni.
Ni ščinkovca ne slavca,
Skor žive ni stvari,
Ni en'ga poslušavca;
To kósa kaj jezí.
In kak to grozno peče,
Kak skli razžalbe plam,
Naj priča tú in reče,
Ki tak je skusil sam.
„A kaj! — dé kós nesrečni —
Bom v gojzdu tratil čas!“

Zarobljencem nevšečni
Bom norem godel jaz!
Nezbrušeni gorjani
In pa omike svit?
Bedaki so neslani,
Umetnost ni jim v prid;
Gojzdnjakom prepevati,
Se pravi tratit' glas,
Zamorice umivati,
V pomije vreči kvas“ —
Tak skli ga srd ponosa;
Kar tičev črna tma,
Poslušat enkrat kósa,
Po zraku priveslja.
„Oho! in — stoj, ti tele!“
Nakrat zasliši se,
In ravno prišumele
Tak tice govore:
„Bedak si ti, ki psuješ,
Ker tod si bil neznan,
Ki zdaj nas uveruješ,
Kak revež si neslan.
Če hvale neprijete
Te grabi bled osup;
Zakaj na nas osvete
Ti brizgaš črni strup?
Pretrgal sam, le vedi,
Si mnenja zlato nit,
Podrl si v zlej besedi
Zaupá trden zid;
Kako li v srcu mora,
Kjer vlada kačji rod,
Sijati zlata zora?
Kaliti rajski plod?
Nam pél je slave, skakavec
Nam bistril srce, um;
Al všel je modri slavec,
Ko drl je hvale šum.
Smo njega poslušale;
Al ti mu nisi vštric,
Ti iščeš le pohvale,
Tvoj péti — ni poklic!“

Kratkočasno berílo.

„Jez“ nisem „Jez“

ali:

Nakazen na Ljubelji.

(Dalje.)

Zapustivši očetovo hišo jo po cesarski cesti čez Kranj maham, kar kmali nad Naklom najdem, da se cesta razdvoji. Tú stojim kot nekdanji grški Štempihar na razpotji, in ne vém, po kateri cesti da bi dalje potoval. K sreči možek s polja pride, ki ga poprašam,

ktera cesta pelje v Korotan? Kajti tje sem se odpravil zastran svetoznanstva. „Kam pa ste jo namenili, ali v Celovec ali pa v Belak?“ me vpraša mož. Odgovorim mu, da mi je vse eno, da le v Korotan dospem. Na to mi pové, da desna čez Ljubelj, kjer pa je od kranjske strani pot zlo strma, leva pa čez Koren v Korotan pelje. Jez ne posnemam Herkula, tedaj si ložjo pot izvolim.

Ker je pa moje potovanje le sploh filozofsko ali modrijansko potovanje, lahko zapopadete, da moj namen ni od mest, trgov, vasí, gorá, rek in potokov besediti, ker se to tako brez mene vse v zemljopisih najde, ampak samo od tega, kar sem na tem potovanji ali skusil ali vidil ali slišal.

Pridem v Korotan, v deželo svojega modroslovskega preiskovanja, in sicer v Belak, kjer je vse živo bilo; imeli so namreč ravno sejm. Krnem v neko gostivnico. Čudno se mi zdi, da je v njej zraven ljudi tudi čuda lastovk bilo, ki so pod stropom svoje gnjezda imele in prav po domače se vedle, ter zdaj skoz okna in zdaj skoz vrata vèn in noter frkale, pa za drhalski krič in vriš celó nič se zmenile. — Zapišem brž v svoj dnevnik: „To je iztočni družni nagon“ (stimulus societatis) med človeškim in ptičjim svetom, ki ga dosihmal še nisem vidil. Tako začnem modrovati. Na potu proti Celjovcu me dohajajo in prevožujejo sejmovavci z vozički, ki tako prah vihrajo, da sem skoraj zmiraj v oblak zakrit polne usta te spake imel, pa tudi po meni tako zavrè, da vès razkačen zarežim: da bi vendar šent Pa vale se po ustih klofнем, ter se svarim rekoč: Flegma, flegma! ne pa star rogovilež biti. — In to je bilo dobro, kajti v hipu se mi spet krv ohladi, in ko nevgodni prah bolj natanko premišlujem, potegnem dnevnik iz žepa in zapišem va-nj: „Demokrit ima skoraj prav, če trdi, da se tudi iz atomov (drobcev) kaj načiniti dá, kajti le še nekoliko časa v takem oblaku bresti, in pošteno se spreobrnem v prašnokrilica.“ K sreči odletijo vozički, prah se vleže in okoli mene se razjasni. Tù staknem studenec, se umijem, napijem prav filozofsko, to je, iz šake, se okrtačim, jo odrinem in mirno pridem do vasí in v krčmo, kjer so mi prenočiti svetovali. Pa tù ni bilo ostanka, kajti vse je bilo skoraj natlačeno ljudi, ki so iz belškega sejma šli. Tù je vse na vès glas kričalo, ali prepevaje se drlo ali kregalo, ali po ščetarsko z vinom, pivom in z žganjem se nalivalo, ali rajalo, vrisovalo in tako rogovililo, da mi ni družega početi, kot dalje jo potegniti in kjer drugod prenočiti. V dnevnik pa zarisam te tehtne besede: „Oh! kak grob epikureizem!“ Kmali v neki drugi pa tudi mirni ostaji čez noč ostanem, pa očesa ne zatisnem, kajti tistih skočnih živalic, ki sosebnó z lepim spolom kaj rade družljivo živé, ko luč prižgem, toliko v postelji najdem, kot da bi bil v mravljišče zabredel. Ni se toraj čuditi, da sem kot ponočen stražnik vsako uro bíti slišal in že ob štirih zjutraj na pot ravnal se. Da pa moja nekoliko prevroča krv tudi omenjenim živalicam teknila ni, sem se iz tega prepričal, da so mojo srajco tako porudečile, da je skoraj sloviti Garibaldovi enaka bila — začrkam v dnevnik: „Anacharsis in Scythia.“

Jutro je bilo hladno, in če se ravno čisti ščip iz podnebja smeja in pa nepreštete zvezdice prijazno migljajo, mislim zavolj hlada zdaj več na to, kako da bi se ogrel, ko pa, kaj da bi filozofiral. Prav urno jo tedaj po cesti maham, pa kar pri tej priči ostanem in ostrmim. Pogledam podnebje — vse je v najlepšem redu. Pa vendar to ne more biti, kajti kak streljaj pred seboj vidim na tleh ravno tisto podnebje, tisto luno in tiste zvezdice, in sicer unim nebeškim prav tako podobne, kot moje matere edin sin sam sebi, kadar

se v srcalu ogleduje. — Začne nekaj po hrbtu gomaziti in moja že precej ohlajena krv se približuje zmrzlinecu, kajti vidil sem sicer že ponoči vse te nebeške stvari ali v Savi ali v Ljubljani ali v draveljskih lužah, pa tako zvesto in v takem neizmernem razmerji pa še živ svoj dan ne. — Še nekoliko strmim in strmim, kar se zavem in po čelu butnem rekši: „O ti bebec vseh bebecv! nisi li otesan osmošolec pa se čudiš — za nič! — kajti to je ali „optičen prikazek“ ali pa so „fata morgana.“

Krveni tek se mi spet uredi in dalje jo potegnem — prikazek zmirom enak ostane, dokler zarja ne poka. — Zdaj pa zmirom bolj in bolj obleduje in zginuje — in o čudo! spet nov prikazek pred seboj imam — zdi se mi, da vidim neizmerno sinjasto planjavo. — Postojim in premišljam, kaj da bi pa to moglo biti? Zagotavljam vas, ko bi bil luč tega sveta tam zagledal, kjer tisti možje, ki „s suho robo“ po svetu barantajo, bi bil prisegel, da imam pred seboj „cveteči lan.“ Kar solnce čez Ljubelj pokuka — in prepričan sem, da so bili „optični prikazek“ in „fata morgana“ in pa „cveteči lan“ zgolj le — prazne muhe. Pa, veste, kaj je bilo? Nekaj, česar še nikdar prej vidil nisem — neznano lepo jezero! — Eden izmed modrijanov: „Škoda! da si Gorenec, pa bleškega in bohinskega jezera ne vidiš.“ Al pripovednik ga vale zavrne rekši: „Sej nisem bil brbec materialen, ampak pretuhtavec duševne nature.“ — Ni mi mogoče popisati občutkov, ki so me sprehajali, ko sem jezero gledal v svetlobi jutranjega solnca. Srce mi je bilo prepolno; sklenem roke, molim in povzdigujem Božjo vsemogočnost. Ko svojo molitev dokončam, pa mi v hipu Škotec Hume na misel pride, ter z žalostno nejevoljo zavpijem: „O ti nesrečni norec, ne pa modrijan, ki si se predrznil tajiti Bogá!“

Odrinem jo dalje, pa ker sem zmirom sam in me solnčice pregreva, začnem filozofirati — in sicer o zastavku „Jez nisem jez“. — Pa smejati sem se mogel, ko se domislim, kako da ta zastavek mojim solcem ni nikakor v butico šel, če je prav naš učenik „doctor et professor philosophiae“ jasno kot beli dan dokazal, da „jez“ sam svojega „jez“ osojevati ne more, ampak da ta „jez“ mora zunaj sebe, to je „stvar“ biti, da se prav ovohati in pretehtati dá. Pa pajdaši so le z glavami majali in se posmehovali. To njih vedenje pa dohtarja razkači, in njegovo filozofsko težišče tako omaja, da mu sledeče besede spodletijo: „O! tako puhoglavnih učencev pa še nisem imel, kot letos. Kaj nobeden tega zastavka „jez nisem jez“ ne ume? Sej sem vam vendar vse lastnosti človeške duše, in sicer vsako posebej bolj na tanko in pa razločno razkladal, kot pa najumetnejši padar svojim učencom ude človeškega telesa. In vendar nobeden tega ne zapopade!“ Na to se vzdignem jez in rečem: „Jez Vas prav dobro razumem, gospod doktor!“ ter razkladam tako-le: „Ako jez hočem pretehtati svoj „jez“, tadaj jez nisem več „jez“, ampak ta moj „jez“ je meni „stvar“ ali „predmet“; in to „stvar“ morem tako z dušnimi očmi ogledovati, kakor, postavimo, sicer svoj život s telesnimi očmi v srcalu, da vidim in prevdarim, ali je popolnoma pristojin za svoje vsakdanje splošne odločbe.“ „Pravo! pravo! — reče vès radosten profesor — to se pravi „filozofirati“ znati; zagotavljam vas, ako ne bi bil, kar sem „doctor et profesor philosophiae“, želel bi Vaš učenec biti“. Al med tem, da sem jez o tej pohvali skoraj veselja pijan, me nekteri tovarši silno pisano gledajo. Gremo iz šole, kar se me eden izmed njih loti rekoč: „Razjasni vendar tudi meni ta hencani „jez“ nisem „jez“, kajti ni mi mogoče te uganjke zapopasti.“ Radovoljno mu ustrežem, ter začnem: „Postavimo, ti bi hotel konja kupiti; ne bi li šel prvo po-

gledat ga, da bi vse njegove dobre in slabe lastnosti preiskal, in se tako sam prepričal, ali ni slep, šantov, oporn, nadušljiv, brez zob, prestar in tako dalje? — Moj tovarš sam prikima pa reče: „Al tega ne umem, kako da ti „Jez“ in pa „konja“ v ravno tisto vrsto staviš?“ — „Čuj! — ga dalje učim — kakor ti gotovo ne bi poznal konja, če ga ne bi pregledal, ravno tako svojega „Jez“ to je, sebe, nisi v stanu spoznati, če ga „zunaj sebe“ ne ogleduješ.“ — Hej kolosbrodos! me zavrne pajdaš, po tem takem sem pa jez in pa konj ena in pa ravno ista stvar. — „V tarčo si jo zadel“ — mu odgovorim in se ločiva. — Zdaj pa potovaje s svojim „subjektivnim jez“ svoj „objektivni jez“ na las pretehtati odločim, pa me začne tako glava boleti, da sem se bal obnoret. — Tako bolan, pobit in lačen pridem v Celovec, se v neki gostivnici z jedjo in prav dobro pivo okrepčam — in ker ga po „eprikurejsko“ kar tri poliče pod kožo spravim — se spet ozdravim kot riba v vodi. — Ko se dobro spočijem, grem slovitega „zmaja“ gledat. Ravno zgolj sam je bil. Ga ogledujem in si mislim: „Ko bi znal govoriti, ti bi mi gotovo kaj modrega povedal, kajti nektero si že skusil.“ — „Norec! domú se vrni, kaj po svetu prazne muhe loviš!“ — nekdo, kakor se mi zdi, nad me zareži. Zmaj vendar ne — pa okoli in okoli — tudi kar žive duše ni — — — Kaj to more biti? — Kaj veljá? — To je moj — objektivni jez“ — pravim sam sebi — in ima skoraj prav, kajti mošnjica se grozi, me na kant djati — kant in pa Kant. — O kaka srečna združba misel (associatio idearum)! — Da, da — neumerjoči Kant ni bil nikdar, kot pravijo, iz Kraljevca dalje po svetu, in je vendar najprvi modernih modrijanov; zatoraj pa — jutri vale na Krajnsko nazaj. (Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Prage 25. maja. — b — „Kako je Ljubljana pusta! — je zdihoval oni dan neki Kranjec, ki nekoliko let ni vidil Ljubljane — stara „gemüthlichkeit“ je zginila, ni moč več prestajati, še celó kazina je propala, in vsega tega je krivo národno pričkanje!“ Da! — si mislim — „gemüthlichkeit“ to je, dušno spanje je zginilo, ki je kraljevalo pod absolutizmom: narod se je prebudil ustavno, hoče živeti, išče dušne hrane in vrè tjè, kjer je je največ. Ako bi res bilo, da je kazina propala, bi si pač sama kriva bila, ne pa kako národno pričkanje, ktero nič družega ni kot pošteno zahtevanje potrjenih pravic in národna dušna povzdiga. Naši nasprotniki pa nočejo spoznati bitja tega národnega pričkanja, to je, konstitucije ali ustave. Saj ga tudi ni spoznal nekdo, ki ga imenuje celó „barbarizem“ — tako stoji zapisano v „Leipziger Illustrirte Zeitung“ — in da proti temu „barbarizmu“ se je treba svoje žive dni bojevati. Prosit! Misliti sicer je, da oni dialog, ki ga navaja životopisnik g. Anastazija Grüna, je apokryph, — al naj je tudi resničen, zatega del vendar ni vsega konec; saj tudi Anglež je „barbar“ — Kitajcu. Pisun v „Illustrirte Leipziger Zeitung“ pa naj vé, da je tako pisal, da se brez drobnogleda očitno vidi, da si išče le protektorja. Slovenski narod le tisti brani barbarizma ter ga izobrazuje, kdor ali ga sam podučuje ali materialno podpira njegove národne zavode, njegovo slovstvo in društva, ki so prevzele našo národno izobrazevanje. — Razun živega političnega gibanja je tukaj najbolj spomina vredno prizadetje Čehov, kako bi narod tudi v telesnem obziru povzdignili, tako, da bi se z dušno omiko, ki se dan na dan po popravljenih šolah, časopisih in družih knjigah bolj in bolj širi, širilo po deželi tudi blagostanje. Največ se je storilo in se še dela za rokodelce, ktere bi radi tako omikali,

da bi mogli stopiti v vrsto z vsakterim Evropejcem enacega rokodelstva. Može česki, ki niso zábili na ptujem svojega naroda, so zbirali in kupovali za drage novce in z velikim trudom hodé po daljnih deželah hišne in sploh gospodarske priprave, stroje, izdelke in pridelke, s kterimi mislijo koristiti deželi, in vse to so zedinili v rokodelsko-obrtniški muzej. — Veliko zaslugo imajo pri ti reči celó ameriški Čehi in med njimi posebno gospod Mráček, ki ni davno kar je poslal do Prage izdelkov in priprav, ki jih je nabral za muzej po Ameriki in Japanu, — in potem gosp. dr. Náprstek, utemeljitelj muzejni, ki je mnogo lepih reči seboj prinesel iz Amerike in londonske razstave. Ker se ne more še odpreti ta muzej, kaže ta gospod, da muzejno blago ne ostane mrtvo in da se pomnoži istina muzejna, od časa do časa celo vrsto teh strojev na žofinskem otoku za kaj malo vstopnino (10 krajc., ki se stekajo vsi v dnarnico za muzej), razlagaje vsakikrat njih rabo in njih sestavo. Zadnja taka razstava bila je kaj zanimiva za gospodarje in še veliko bolj za gospodarice in njih hčerke. — Stopim v sobano, ki je že polna sveta; med obrazi se vidi mnogo ogorelih lic s kmetov. Od orkestra na odru visi na levo velik papir, na-nj so debelo vpisane besede: „Ženska zgubiva pri svojem navadnem počasnem hišnem opravilu vsaki dan 4 ure; to stori v človeškem življenji 8 let!“ Na drugi plati je bilo zapisano, koliko je več žensk kakor možkih na Českem in sploh v Evropi, koliko je oženjenih in omoženih, koliko samcev in samic. Po tleh in po mizah so bili razpoloženi stroji (mašine). Gospod dr. Náprstek stopi na oder, pové, da so stroji, ki jih hoče pokazati naprava in delo angleško in ameriško; da od vseh teh mnogih priprostih mašin na Nemškem ni duha ne sluha, in da ni tedaj samo pri njih kultura domá; da so ti stroji, ki so najbolj potrebni v kuhinjah in pri domačem hišnem gospodovanji taki, da sme ž njimi najbolj visoka in ponosna gospá sama najbolje pôselske dela opravljati, in sploh taki, ki ženstvo reševajo tlake, ki jo emancipirajo, tako da prihrani vsaki dan 4 ure svojega duhomornega opravila za dušno izobrazevanje, pa jo vrsté možkemu spolu, kar je posebno zdaj treba, da stopijo same na noge in se same živé, ker premaguje njih število v Evropi za tri milijone število možkih. Stroji so tako prosti, tako ceni, da se človek res čudi, da si jih ni že vès svet omislil. — Naša trdovratnost (pravi govornik) je tega kriva; mi navadno pravimo: „tako bom delal jaz, ker tako je delal moj oče, moj ded in moj preded.“ Amerikanec pa pravi: „tako ne bom in nečem delati jaz, ker tako je delal že nekda moj oče, ded in preded!“ Mal razloček v besedah, al sila velik v djanji! — Potem začne kazati rabo teh strojev in strojkov: opari na dveh žlicah vode in za krajcar špirta šest jajc na mehko; reže s posebnimi stroji kruh; kolje drva; vari mleko na stroji, kteri pozvoní in pokliče gospodinjo, ko zavrè; pometa s posebno (prav gosposko) metlo; kaže drugo, ki jo rabi domá, da dekla riba tla, pa se ji ni treba pušati po golih kolenih po sobi; napravlja potem mesó po angleško v malo minutah na plinu; lupi jabelka; očisti v 20 sekundah 12 rujavih nožev na stroji; zabija zamaške v steklenice in jih zopet izdira; kaže napravo podobno ščitiču, ki se vtakne v steklenico, ki se potem razklene, da postane kolobarna in da je lahko tako odgrniti vso steklenico; stopi potem k malemu perilnemu koritu, s kterim je spojena ovijalnica, ki je taka, da opere desetletno dete najgrobši kos perila v dveh sekundah in sicer skoraj do suhega. Še mnogo družega pokazavši je gosp. doktor povabil poslušavce, naj stopijo do strojev bliže in jih bolje ogledajo, med tem ko je sedla gospodičina k šivarskemu stroju in je ka-